

Сіранчук Н.,

професорка кафедри початкової освіти
Факультету педагогічної освіти
Київського столичного університету імені Бориса Грінченка,
докторка педагогічних наук, доцентка
email: n.siranchuk@kubg.edu.ua
ORCID iD 0000-0003-0472-5861

ПЕДАГОГІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ СУЧАСНИХ УКРАЇНСЬКИХ ПЕРІОДИЧНИХ ВИДАНЬ ДЛЯ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

У запропонованій статті розкривається педагогічний вплив сучасних українських періодичних видань на дітей молодшого шкільного віку. Визначено особливості методики використання дитячих періодичних видань у навчальному процесі та поза ним. Зорієнтовано на важливість чергування класних та позакласних занять з використанням сучасних дитячих періодичних видань та вказано на ефективність плавного переходу від однієї теми до іншої з обов'язковими домашніми творчими завданнями у 2–4 класах. Експериментально перевірено ефективність використання мультимедійних засобів навчання, які допомагають дітям глибше зануритися у матеріал журналів, емоційніше сприйняти його.

У статті висвітлюються назви найпопулярніших сучасних українських періодичних видань для дітей молодшого шкільного віку та аналізується відповідність їх змістового наповнення державному стандарту початкової освіти України. Описано цикл дослідницьких занять з визначення педагогічного потенціалу дитячих періодичних видань для учнів молодшого шкільного віку, котрий побудований на дидактичній, ігровій основах.

Доведено, що пробудження загального інтересу вихованців до дитячих періодичних видань створює умови для вияву їхніх індивідуальних здібностей, здатностей провадити дослідницькі спостереження. Така робота уможливорює поглиблене вивчення психічних особливостей учнів, дослідження їх інтелектуального рівня, а також впливає на етичний та естетичний розвиток учнів.

Ключові слова: періодичні видання, медіаосвіта, дитячі журнали, етичний розвиток, естетичний розвиток, індивідуальні здібності.

© Сіранчук Н., 2025

© Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, 2025

Вступ. Оновлення змісту сучасної початкової освіти України стало поштовхом для розвитку всіх сфер, дотичних до освітнього процесу в початковій школі. Так, реформування початкової освіти вплинуло й на зміст сучасних українських періодичних видань для дітей молодшого шкільного віку, які містять великий педагогічний потенціал. Адже духовне багатство не дається людині від природи. Воно здобувається постійною напруженою роботою, неабиякими зусиллями розуму і серця. Причому чим раніше прилучається дитина до цього, тим помітніших результатів удається досягти.

Тим часом коло проблем, які доводиться розв'язувати сучасній школі, постійно розширюється. Виникають нові, часом дуже складні.

Звісно, у цьому немає провини самих дітей. Вони, мов губка, вбирають усе, що дає їм середовище, в якому формується маленька особистість. У підсумку переважає те, що справлятиме на неї більший вплив. Звідси прямий зв'язок: наростають негативні явища в суспільстві — побільшало проблем у школі. І одна з найболючіших — бездуховність, що вразила значну частину молоді. Вона дається взнаки у різному віці по-різному, але корінням — завжди в ранньому дитинстві.

Чому, здавалося б, за однакових умов одні діти з часом стають творцями, героями, а інші — утриманцями, егоїстичними споживачами? Причин багато, але одна з найсуттєвіших — різний, часто прямо протилежний, за-

ряд духовної, педагогічної енергії, набутий ще в дитинстві.

Мета статті — проаналізувати педагогічний потенціал сучасних періодичних видань для учнів початкової школи України.

Аналіз сучасних досліджень. Теоретичні основи використання медіаосвіти висвітлено в працях К. Безелгет, Д. Бекінгем, Л. Зазнобіна, Д. Консідайн, Р. Кьюбі, Р. Куїн, Л. Мастерман, С. Пензін, К. Тайнер, А. Федоров, Е. Харт, Р. Хоббс та ін. Значення медіаосвіти для становлення особистості досліджували О. Бурім, І. Задорожна, А. Литвин, О. Федоров; проблему впровадження медіаосвіти в освітній процес опрацьовували В. Різун, С. Паламар, Л. Петрик, М. Скиба; застосування медіатехнологій, розв'язання проблеми впливу медіа на суспільство означено в наукових доробках Р. Гуревич, Н. Бахмат, Н. Морзе, С. Паламар, О. Федорова та ін.

Питання використання педагогічного потенціалу сучасних періодичних видань для учнів початкової школи України з метою формування літературної творчості учнів, на жаль, досліджене недостатньо, але розвиток медіаосвіти загалом підтримується на законодавчому рівні: «Концептуальні засади розвитку педагогічної освіти України та її інтеграції в європейський освітній простір», «Концепція розвитку неперервної педагогічної освіти», «План заходів щодо створення та впровадження цифрового навчального контенту», «Положення про електронні освітні ресурси», Державна програма «Інформаційні та комунікаційні технології в освіті і науці» та ін. Медіаосвіту розглядають як частину освітнього процесу, яка спрямована на формування в суспільстві медіакультури, підготовку особистості до безпечної та ефективної взаємодії із сучасною системою масмедіа, включаючи як традиційні (друковані видання, радіо, кіно, телебачення), так і новітні (комп'ютерно опосередковане спілкування, Інтернет, мобільна телефонія) медіа з урахуванням розвитку інформаційно-комунікаційних технологій (Д. Бачинський, 2018; О. Вознесенська, 2013; В. Е. Шевченко, 2017). На думку вчених, «впровадження медіазасобів допомагає підняти шкільний урок на якісно новий, сучасний рівень, безперечно, це сприяє розвитку дослідницьких, аналітичних, творчих здібностей не тільки школярів, а й педагогів» (С. Паламар, О. Линник, 2021). Також дослідники наголошують на важливості просвітницької діяльності педагогів, спрямованої на усвідомлення учнями засобів медіаманіпуляції, сутнісних особливостей мистецтва слова, що сприятиме

збереженню здоров'я учнів, формуванню їх моральних цінностей, формуванню медіаграмотності та медіакомпетентності (S. Palamar, H. Vaskivska, L. Nazarenko, 2020). Вважаємо, що розвиток медіаграмотності та медіакомпетентності учнів початкової школи залежить від потенціалу сучасних періодичних українських видань, а також систематичної організації діяльності учнів над опрацюванням дитячої періодики, яка суголосна інтересам кожного здобувача початкової освіти.

Аналіз науково-методичної літератури переконливо довів, що сучасні дослідження педагогічного потенціалу традиційних друкованих дитячих видань в Україні є недостатніми.

Виклад основного матеріалу. У початковій школі дитина має можливість розвивати свої задатки, які виявилися ще в дошкільному віці. Якщо буде вчитель з великим досвідом та любов'ю до своєї справи, який пропонуватиме дітям цікаві літературні матеріали та стимулюватиме до читання періодичних видань, то це стане додатковим стимулом для подальшого розвитку учнівських талантів. Чотири роки стануть пам'ятними віхами у житті учнів його класу. Значно розширюється коло їх духовних запитів, по-справжньому виявляються творчі здібності. Після цих перших сходинок маленька людина впевненіше долатиме подальші. До того ж чуйність, тактовність, душевне тепло, прилучення до світу краси й творчості в початкових класах переважають навіть те негативне, що встигли одержати хлопчики й дівчатка в неблагонадійних сім'ях. Тому надзвичайно важливо надихати учнів початкової школи читати українські періодичні видання. Після 11–12 років, на думку психологів (Г. Костюка, М. Заброцького,) у дітей поступово пригасає художницький, творчий спосіб мислення, захоплено-образне бачення світу. З подібним явищем ми зіткнулися, розпочавши педагогічний експеримент з дослідження педагогічного потенціалу сучасних періодичних видань для учнів початкової школи у кількох школах м. Києва. Учням перших, третіх, шостих і дев'ятих класів дали завдання охарактеризувати одну й ту ж гілочку.

Учні шестирічного віку знайшли в середньому по три-п'ять, а окремі — по сім-дванадцять визначень цієї гілочки, називаючи не лише розміри, колір чи відтінки, але й створюючи справжні поетичні образи («Гілочка сонна» — Оля Т.; «Гілочка нам посміхається, — сказав Сергійко С., — коли крізь вікно у розрив між хмарами на гілочку впало сонячне проміння»; «Гілочка сумує, бо вже ніколи не повернеться до Мами-яблуньки» — Тетяна П.).

Зображальна палітра третьокласників була помітно бідніша, а учні шостих і дев'ятих класів видали чисто фізичні параметри й навіть не спробували фантазувати, знаходити щось поетичне.

Дослідження в інших школах міста дійшли подібних висновків.

Чому ж те, що пульсувало живим ключем, робило навчання й життя учнів початкової школи яскравим святом, уже в середніх класах втрачається?

Перша й найбільш поширена думка, яку ми почули від учителів: це, мовляв, економічний процес. Діти підростають, входять у складне доросле життя, тому гра й словесна творчість теж поступаються місцем серйознішим заняттям.

Інша думка пронизана великою стурбованістю і тривогою: втрата переважною більшістю учнів інтересу до творчості (і не лише словесної) зумовлена байдужістю батьків та педагогів, а то й пригніченням творчих засад дитини, однотипною позаурочною роботою. Більшість дослідників цієї проблеми вважають основними причинами — вузький методичний підхід учителя, прагнення уніфікувати завдання й вигоди, полегшити собі роботу.

Таким педагогам бракує і творчої сили. В одних випадках класовод просто не здатний виявити індивідуальні можливості кожного учня. В інших — він свідомо ігнорує творчі задатки дітей, які не вкладаються в межі загальноприйнятих форм і методів навчання.

Навіть тих педагогів, які наділені великим творчим потенціалом, вчать практичних прийомів зацікавлення учнів сучасними періодичними виданнями. Очевидно, потрібні й певні спецкурси у закладах педагогічної освіти, і методична література для класоводів щодо зацікавлення учнів сучасною дитячою періодикою.

Поки що все це зведено у кращому випадку до перегляду журналів на заняттях з позакласного читання у межах мовно-літературної освітньої галузі Державного стандарту початкової освіти.

Але чи завжди найактивніші — найталановитіші? Дослідження психологів, українських і зарубіжних, стосовно дитячої рефлексійності у творчих процесах, теорія компетентнісного підходу Jo Godefroid, Deci Edward L., Ryan Richard M., Fisher C.D., Nuttin J. про вибір соціальної ролі у дитячому віці свідчать, що далеко не завжди зовнішні вияви творчих задатків адекватні реальним можливостям.

Обдаровання чи хист нерідко приховані за соромливістю, надмірною скромністю дитини. Потрібен «проявник», у якому зміг би проступити навіть прихований творчий рух дитячої душі. Таким стимулятором має стати система навчальних засобів, прийнятних для роботи з усіма учнями початкових класів. Одним з таких навчальних засобів, на нашу думку, є дитячі періодичні видання.

Наводимо приклад таких періодичних видань у табл. 1.

Таблиця 1

Назва журналу	Характеристика журналу
«Ангелятко»	Всеукраїнський дитячий розвивально-пізнавальний журнал для дошкільнят і дітей молодшого шкільного віку. Виходить з вересня 2006 року
«Зернятко»	Український часопис, адресований дітям 6–10 років. Видається з 1995 року у Львові у видавництві «Свічадо». Виходить щомісяця (окрім липня і серпня)
«Колосок»	Всеукраїнський науково-популярний природничий журнал для дітей та юнацтва. Виходить 12 разів на рік українською мовою
«Професор Крейд»	Щомісячний український пізнавально-розважальний журнал для дітей молодшого шкільного віку (6–10 років). Персонаж професор Крейд, разом з іншими героями дитячого журналу — лаборантом Мензуркою, котом Смиком та мишею Шилою, знайомить юних читачів із тваринним та рослинним світом, географією, історією, фізичними явищами, улаштуванням космосу, народознавством та українознавством тощо
«Крилаті» (англ. «The Winged Ones»)	Український дитячо-юнацький журнал, проект Спільноти української молоді. Виходить з 1963 року в Нью-Йорку (США) зусиллями Світової Управи СУМ та за сприяння Української Видавничої Спільноти

Назва журналу	Характеристика журналу
«Розумники» (англ. «Smart kids»)	Навчально-розважальний україномовний дитячий журнал, що видається в Торонто (Канада) і фінансується урядом Канади
«Смайлик»	Український розважально-пізнавальний журнал для дітей молодшого шкільного віку видається з 2011 року та розповсюджується в усіх областях України
«Юний моделіст-конструктор техніки» або ЮМКТ	Загальноукраїнський журнал технічного моделювання для школярів, що випускається щомісяця з червня 2012 року. У журналі публікуються статті про різні види техніки, зокрема військової, та про використання комп'ютерів і програмування. Також у кожному випуску вміщено викройки для паперової моделі. Журнал є наступником щомісячного журналу «Юний моделіст-конструктор» (ЮМК), який випускався з січня 2005 року по травень 2012 року
«Малюк Котя»	Журнал розрахований на дітей до 9 років й покликаний допомагати дітям пізнавати навколишній світ з позитивного боку, а також навчатися граючись. Редакція використовує сучасний підхід до розвитку дитини, поєднуючи корисні завдання з розвагами, завдяки чому дитина непомітно для себе тренується читати і писати, засвоює основи англійської мови та природознавства, математики й логіки, розвиває пам'ять та дрібну моторику рук. У журналі читач зустріне цікаві казки й вірші сучасних авторів, а також народні казки, розвиваючі ігри, кросворди, розмальовки, лабіринти, ребуси, зробить саморобки, зможе приготувати оригінальні страви за рецептами від Коті, дізнається багато цікавих фактів з життя тварин, птахів, комах, рослин, про природні явища, казкових героїв та міфічних створінь, тощо
«Паросток»	Науково-художній журнал для дітей і юнацтва, який розповідає про природу. Журнал започатковано Національним еколого-натуралістичним центром учнівської молоді у 1995 році. Журнал у більшості матеріалів показує красу природи, розповідає про мальовничі куточки України та усіх континентів, публікує цікаві матеріали про рослини, тварин, про лікувальні властивості природи; на сторінках часопису діти та дорослі діляться історіями про своїх домашніх улюбленців. На сторінках видання відомі вчені та юні натуралісти розповідають про секрети вирощування квітів, фруктів або овочів; розведення акваріумних рибок і домашньої живності.
«Розумашки»	Журнал вміщує ігрові завдання для розвитку логічного мислення, доступні відповіді на запитання дітей про довкілля, цікаві оповідання, саморобки, досліди, розмальовки. Журнал допоможе дітям молодшого шкільного віку на заняттях у Новій українській школі
«Весела перерва — jolly break»	Гумористично-пізнавальний журнал для середнього шкільного віку. Видається англійською та українською мовами (для 3–10-х класів)
«Веселий саморобкін»	Журнал для дітей 7–13-ти років спрямований на ознайомлення з ремеслами, виготовленням різних виробів власноруч
«Візерунок у долонях»	Журнал для дівчаток 7–13-ти років (сувеніри, іграшки, подарунки)
«Веселі картинки — jolly pictures»	Підготовка дітей до школи та допомога у першому класі
«Юний моделіст архітектор»	Журнал для дітей 7–13-ти років (навчання архітектурного моделювання)

Аналіз змісту дитячих журналів уможливило стверджувати, що їхнє змістове наповнення спрямоване на ефективну реалізацію більшості змістових галузей Державного стандарту початкової освіти. Наприклад, мета «Технологічної освітньої галузі» Державного стандарту

початкової освіти України — втілення творчого задуму в готовий виріб, турбота про власний побут, задоволення власних потреб та потреб тих, хто оточує, ефективне використання природних матеріалів, турбота про навколишній світ, практичне і творче застосування тради-

ційних та сучасних ремесл (Типові освітні програми для закл. загальної середньої освіти: 1–2 та 3–4 класи, 2019). Означена мета реалізується шляхом провадження інтегрованого курсу «Дизайн і технології», котрий містить заняття щодо ознайомлення з ремеслами (праці), заняття з інженерії (моделювання різних видів), заняття з художнього дизайну та заняття з технічної естетики. Відповідно, на заняттях, присвячених ознайомленню учнів початкової школи з різними ремеслами, доцільно використовувати матеріал періодичного видання «Веселий саморобкін». На заняттях з інженерії варто використовувати потенціал періодичних видань «Юний моделіст-конструктор техніки» (машинобудування) та «Юний моделіст архітектор» (будівельна справа), а на уроках технічної естетики або художнього дизайну доречним буде використання матеріалів журналу «Візерунок у долонях». Як зазначають вчені С. Паламар, Л. Нежива, «розвиваючи в учнів початкової школи навички навчання протягом життя, важливо сформувати інтерес до книжок, навчити відчувати прекрасне, що закладено в художньому слові» (Паламар С., Нежива Л., 2020, с. 7).

Тепер звернемося до засобів, якими можна досягти максимального ефекту від використання дитячих періодичних журналів у навчальному процесі та поза ним.

Функція системи навчальних засобів покликана забезпечити найкращий результат за рахунок: а) розширення форм і методів використання дитячої періодики; б) підвищення якості навчання шляхом ознайомлення вчителів із дитячими періодичними виданнями; в) стимулювання пізнавального інтересу учнів і прагнення до самовираження; г) використання таких могутніх стимуляторів, як природа, музика, живопис, художня література та ін.

Пробуджують фантазію і прагнення творити екскурсії до лісу чи парку, різноманітні ігри й заняття серед природи на основі прочитаних статей з дитячих періодичних журналів. Або такий метод, як читання казки у спеціально створеному класі просто неба з використанням творчих завдань у цьому зеленому класі. Тут доводиться враховувати, що заняття відбуваються в міській школі з великою наповнюваністю класів, що більшість дітей з природою спілкуються зрідка, а тварин, про яких беруться створювати казку, бачили в кращому випадку у зоопарку. Цим школярам практично не відома одухотвореність продуктивної праці в саду, на грядці, у квітнику. Тому систематичне читання дитячих періодичних журналів сприяє створенню яскравих, емоційних, з точно підмі-

ченими деталями картин та образів навколишнього світу.

Так, безпосереднє, щоденне спілкування з природою можна компенсувати ознайомленням дітей з мистецтвом на сторінках дитячих періодичних журналів, надихати їх красою людської праці (екскурсії на художню виставку, в теплицю зеленого господарства серед січневих морозів, на книжкову фабрику, у ливарний цех заводу з подальшим обговоренням).

Цикл дослідницьких занять з визначення педагогічного потенціалу дитячих періодичних видань для учнів молодшого шкільного віку будувався на дидактичній, ігровій основі. Така робота з шестирічними учнями розпочинається бесідою з батьками про користь дитячої періодики, а для більш об'єктивних даних про творчий потенціал дитячих періодичних видань, умов використання журналів у процесі спілкування з дітьми проводили ще й анонімне анкетування. Завдяки цьому складається уявлення про середовище, в якому росла кожна дитина, про рівень естетичного виховання у сім'ях. Звісно, далеко не вся інформація достовірна — окремі батьки переоцінюють свій внесок у розвиток дитини і її здібності. Корективи вносяться в ході бесід з учнями та їхніми вчителями (якщо заняття веде експериментатор). Після періоду звикання і бесіди заняття проходять в атмосфері невимушеності, довір'я.

Шляхів досягнення поставленої мети безліч. Наприклад, першокласникам роздаються аркуші паперу із зображенням плями і ставиться завдання: розглядаючи її зусібіч, знайти якомога більше зображень. Тест буквально захопив дітлахів, «гра у плями» стала улюбленою.

На занятті під відкритим небом з учнями другого класу звертаємо увагу на чудернацької форми хмаринку й запитуємо: «На що вона схожа? Що їй треба домалювати, аби вийшли... (щось конкретне — каченя, мишка чи абстрактне — порив вітру, Чудо-Юдо)?».

Одна з найважливіших ідей мовленнєвого розвитку особистості — формування потреби в мовленнєвій творчості. Вважаємо, що важливого значення набуває потреба забезпечення молодого покоління можливістю найбільш повно, найбільш різнобічно висловлювати свої думки і почуття, оскільки самостійно створюючи монологічне висловлювання, людина інтелектуально зростає. У процесі усного й писемного мовлення учень усвідомлює свої думки й почуття, висловлює хвилювання, пізнає себе (Сіранчук Н., 2024).

Ці та інші ігри-заняття допомагають визначити характер, тип мислення, швидкість реак-

ції, рівень творчих задатків, образно-сюжетне бачення світу. У дітей, які систематично читають періодичні видання, швидкість реакції та образно-сюжетне бачення світу набагато вище, ніж у тих дітей, які періодику зовсім не використовують.

На основі цих досліджень заповнюється картка учня експериментального класу, в якій з року в рік фіксуються успішність, рівень загального розвитку, результати літературної праці.

У 1 і 2 класах домінуюча роль відводиться ігровим формам навчання, у 3-му й 4-му гра стає уже доповненням, а на передній план виступають розширення знань до виучуваної теми й власне творчість.

Спинимось на кількох прикладах. Зимового дня я приніс жолудь і листок дуба-неопадника, розповів, як росли вони поруч на гілці могутнього дерева, як одного осіннього дня прилетіла сойка і почала зривати достиглі жолуді й ховати у свої потайні комори.

Учні першого класу відразу почали гру-казку, створюючи сюжетні лінії батька-Дуба, його синочків Жолудя та Листочка, злодійки Сойки.

Учні другого класу цікавилися подробицями: чому дуб називається неопадником? навіщо сойка зриває жолуді? куди їх ховає? як потім дістає з-під снігу? За допомогою вчителя відповідей на кожне з запитань шукають у грі, колективно творять розповідь.

Учні третього класу спочатку склали казки та оповідання на підказану тему, потім втілили їх у театралізовану гру. А четвертокласники одержали завдання написати про лісові експонати, використовуючи відомі їм стилі (на попередньому занятті учні отримали уявлення про розмовний, офіційно-діловий, науковий та художній стилі). Чверть години школярі творили. Ще десять хвилин пішло на аналіз написаного, а потім прослухали ілюстровану прикладами з робіт однокласників розповідь про різні стилі, їх використання у літературних творах.

Весь чотирирічний цикл навчання можна умовно порівняти зі спіраллю: на дедалі вищому рівні повертаємось до вихідних вузлових проблем. Це зумовлено кількома причинами.

Перша — від 1 до 4 класу здобувачі початкової освіти проходять тривалий період розвитку, і на кожному етапі одне й те ж поняття сприймається і оцінюється по-різному.

Друга — змінюється домінуючий компетентнісний підхід учнів до самого процесу навчання. Гра поступово витісняється іншими видами, що потребують складнішого осмислення.

Суть полягає в тому, що домінує у грі. В 3–4 класах вона більш цілеспрямована, має серйознішу мету, веде до поглибленого (порівняно з грою першокласників чи другокласників) засвоєння матеріалу періодичних видань. Тобто більше схожа на ділові ігри дорослих.

Нарешті, третя особливість полягає в тому, що дитяча пам'ять має здатність, з одного боку, вбирати безліч інформації, а з іншого — ховати «зайві» знання у такі закутки підсвідомості, звідки, якщо не виникне потреба, вони вже ніколи не впливають. Звертання до пройденої теми на більш високому рівні дає змогу відновити інформацію з дитячих періодичних видань, значно доповнити й поглибити її.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, щоб підтримувати постійний інтерес учнів до дитячих періодичних видань варто використовувати різноманітні дидактичні форми (класні, позакласні заняття) і методи (діалог, загадки, індивідуальна й колективна творчість тощо), які поєднуються з іншими творчими операціями (ліпленням, малюванням, вирізанням з кольорового паперу), супроводжуються музикою.

Не менш важлива роль відводиться грі, оскільки дитина до десятирічного віку потребує забав, і потреба її біологічно обґрунтована. Учень / учениця початкової школи хоче гратися, він/вона грається усім і пізнає навколишній світ перш за все і найлегше у грі. Засобом ігор, які розміщені в дитячій періодиці, вчитель залучає до активної творчої роботи весь клас, пробуджує загальний інтерес вихованців до дитячих періодичних видань, створює умови для вияву їхніх індивідуальних здібностей, продовжує дослідницькі спостереження, поглиблене вивчення психічних особливостей дітей, їх інтелектуального рівня, впливає на етичний, естетичний розвиток учнів.

Перспективу подальших досліджень вбачаємо в розробці методики використання дитячих періодичних видань. Тут важливо чергувати класні та позакласні заняття, плавно переходити від однієї теми до іншої з обов'язковими домашніми творчими завданнями у 2–4 класах; використовувати мультимедійні засоби навчання та наочні посібники, які допомагають дітям глибше вникнути у матеріал журналів, емоційніше сприйняти його.

На тридцятихвилинному занятті у 1 класі третина часу відводиться повторенню пройденого на минулому уроці й поступовому переходу до нової теми, пробудженню дитячої зацікавленості. До роботи залучаються найбільш активні учні класу, потім і решта. Обговорення

ведеться інтенсивно. Несподіваними запитаннями, запереченнями, коментарями, звертаннями до тих, хто ще не «включився» або чий інтерес почав пригасати, учитель тримає клас у постійній творчій напрузі.

Остання десятихвилинка — або зачитування найцікавіших уривків із дитячої періодици, під час якої учні вслухаються і вдумуються у дібраний педагогом текст; або декламування віршів, дібраних з дитячих періодичних видань; або читання невеличких казок і оповідань самими дітьми; або гра на відповідну тему.

У 2, 3 і 4 класах заняття триває цілий урок. Структура в основному зберігається, хоча роль переходу від уже вивченого до нового зростає. Для цього відводиться більше часу, до повторення залучається весь клас. Колективний метод роботи, що переважав у 1 класі, поступається місцем груповому (по 3–5 учнів) та індивідуальному. Скорочується ігровий час, зате ігри стають складнішими, підпорядкованими практичній меті. У процесі сформованості в учнів початкових класів навичок письма усна творчість на основі матеріалу дитячих періодичних видань переходить у писемну.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бачинський Д. Медіаосвіта в системі сучасних закладів освіти: вітчизняний та зарубіжний досвід. *Педагогічна освіта: теорія і практика*. 2018. № 1(25). С. 19–25. DOI: <https://doi.org/10.32626/2309-9763.2018-25-19-25>
2. Вознесенська О., Сидоркіна М. Медіаторність як складова сімейної медіаосвіти: використання ресурсів арттерапії. Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція «Медіаосвіта — пріоритетний напрям в освіті XXI століття: проблеми, досягнення і перспективи». 2013. URL: https://aup.com.ua/uploads/Zbirnuk_Harkiv.pdf#page=21
3. Кросмедіа: контент, технології, перспективи: колективна монографія / за заг. ред. д. н. із соц. ком. В. Е. Шевченко; Інститут журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка. К. : Кафедра мультимедійних технологій і медіадизайну Інституту журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка. 2017. URL: <http://journalib.univ.kiev.ua/mono/cross.pdf>
4. Паламар С. П., Линник О. І. Впровадження медіазасобів в початковій школі на уроках гуманітарного циклу. *Молодий вчений*. 2021. № 8(96). С. 69–73. ISSN 2304-5809; DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2021-8-96-15>
5. Паламар С., Нежива Л. Методична модель застосування доповненої реальності на уроках читання в початковій школі. *Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка*. 2020. № 34(2). С. 6–13. URL: <https://pedosvita.kubg.edu.ua/index.php/journal/article/view/269>
6. Типові освітні програми для закл. загальної середньої освіти: 1–2 та 3–4 класи. К. : Видавництво «Світос», 2019. 336 с.
7. Сіранчук Н. М. Формування монологічного мовлення учнів початкових класів засобом медіаосвіти на матеріалі синтаксису простого речення. *Acta Paedagogica Volyniensis*. Луцьк : Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2024. № 3. С. 49–56. URL: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/49691>
8. Сіранчук Н. М. Формування монологічного мовлення учнів початкової школи в умовах медіакабінету. *Acta Paedagogica Volyniensis*. Луцьк : Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2024. № 4. С. 96–102. URL: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/50499>
9. Сіранчук Н. М. До проблеми формування монологічного мовлення учнів початкових класів засобами медіаосвіти. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка*. 2024. Вип. 3(56). С. 98–104. URL: <https://journals.gnpu.edu.ua/index.php/vgnpu/issue/view/3>
10. Сіранчук Н. М. Формування монологічного мовлення в учнів початкових класів засобом емоційності медіаосвіти. *Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка*. 2024. Вип. 42(2). С. 68–74. URL: <https://pedosvita.kubg.edu.ua/index.php/journal/article/view/421/494>
11. Svitlana Palamar, Halyna Vaskivska, Liudmyla Nazarenko, Liudmyla Nezhyva, Iryna Korniienko, Serhii Terekhov. Psychocultural Training of Senior Pupils to Adequely Perceive the Media Space Challenges. *Wiadomości Lekarskie*. 2020. № 73(11). P. 2515–2522. DOI: <https://doi.org/10.36740/WLek202011133>

REFERENCES

1. Bachynskiy, D. (2018). Mediaosvita v systemi suchasnykh zakladiv osvity: vitchyzniani ta zarubizhnyi dosvid [Media Education in the System of Modern Educational Institutions: Domestic and foreign experience]. *Pedagogical Education: Theory and practice*, 1(25), 19–25 [in Ukrainian].
2. Voznesenska, O., & Sydorkina, M. (2013). Mediatvorchist yak skladova simeinoi mediaosvity: vykorystannia resursiv art-terapii [Media Creativity as a Component of Family Media Education: Use of art therapy resources]. International scientific and practical Internet conference «*Media Education — a Priority Direction in the Education of the 21st Century: Problems, achievements and prospects*» [in Ukrainian]. https://aup.com.ua/uploads/Zbirnuk_Harkiv.pdf#page=21
3. Shevchenko, V. (2017). Krosmedia: kontent, tekhnolohii, perspektyvy: kolektyvna monohrafiia [Cross Media: Content, technologies, perspectives: collective monograph]. Institute of Journalism of Taras Shevchenko Kyiv National University. Kyiv: Department of Multimedia Technologies and Media Design of the Institute of Journalism of Taras Shevchenko Kyiv National University [in Ukrainian]. <http://journlib.univ.kiev.ua/mono/cross.pdf>
4. Palamar, Svitlana, & Lynnyk, Olena (2021). Vprovadzhennia mediazasobiv v pochatkovii shkoli na urokakh humanitarnoho tsyklu [Introduction of Media in Primary School in the Lessons of the Humanitarian Cycle]. *Young Scientist*, 8(96), pp. 69–73, ISSN 2304-5809 [in Ukrainian]. <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2021-8-96-15>
5. Palamar, S., Vaskivska, H., Nazarenko, L., Nezhyva, L., Korniienko, I., & Terekhov, S. (2020). Psychocultural Training of Senior Pupils to Adequately Perceive the Media Space Challenges. *Wiadomości Lekarskie*, 2020; 73(11): 2515–2522 [in English]. <https://doi.org/10.36740/WLek202011133>
6. Palamar, S., & Nezhyva, L. (2020). Metodychna model zastosuvannia dopovnenoї realnosti na urokakh chytannia v pochatkovii shkoli [Methodical Model of Applying Augmented Reality at Reading Lessons in Primary School]. *Pedagogical Education: Theory and practice. Psychology. Pedagogy*, 34(2), pp. 6–13 [in Ukrainian]. <https://pedosvita.kubg.edu.ua/index.php/journal/article/view/269>
7. Typical Educational Programs for Institutions. (2019). Typovi osvitni prohramy dlia zakl. zahalnoi serednioi osvity: 1–2 ta 3–4 klasy [General secondary education: Grades 1–2 and 3–4]. Kyiv: Svitoch Publishing House, 336p. [in Ukrainian].
8. Siranchuk, N. M. (2024). Formuvannia monolohichnoho movlennia uchniv pochatkovykh klasiv zasobom mediaosvity na materialy syntaksysu prostoho rechennia. [Formation of monologue speech of primary grades students using the media education tool on the material of simple sentence syntax]. *Acta Paedagogica Volyniensis*, 3, 49–56 [in Ukrainian]. <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/49691>
9. Siranchuk, N. M. (2024). Formuvannia monolohichnoho movlennia uchniv pochatkovoї shkoly v umovakh mediakabinetu [The Formation of Monologue Speech of Elementary School Students in the Conditions of the Media Classroom]. *Acta Paedagogica Volyniensis*, 4, pp. 96–102 [in Ukrainian]. <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/50499>
10. Siranchuk, N. M. (2024). Do problemy formuvannia monolohichnoho movlennia uchniv pochatkovykh klasiv zasobamy mediaosvity. [To the Problem of Formation of Monologue Speech of Primary School Students by Means of Media Education]. *Bulletin of Oleksandr Dovzhenko Hlukhiv National Pedagogical University*, Issue 3(56), pp. 98–104 [in Ukrainian]. <https://journals.gnpu.edu.ua/index.php/vgnpu/issue/view/3>
11. Siranchuk, N. M. (2024). Formuvannia monolohichnoho movlennia v uchniv pochatkovykh klasiv zasobom emotsiinosti mediaosvity. [Developing Oracy Skills in Primary School Students by Means of Emotionality in Media Education]. *Pedagogical Education: Theory and practice. Psychology. Pedagogy*, 42(2), pp. 68–74 [in Ukrainian]. <https://pedosvita.kubg.edu.ua/index.php/journal/article/view/421/494>

Siranchuk N.

PEDAGOGICAL POTENTIAL OF MODERN UKRAINIAN PERIODICALS FOR CHILDREN OF PRIMARY SCHOOL AGE

Abstract. The article reveals the pedagogical impact of modern Ukrainian periodicals on primary school children. The peculiarities of the methodology of using children's periodicals in the educational process and beyond are determined. The importance of alternating classroom and extracurricular activities with the use of modern children's periodicals is emphasized and the effectiveness of a smooth transition from one topic to another with compulsory homework in grades 2-4 is indicated. The effectiveness of the use of multimedia teaching aids,

which help children to delve deeper into the material of magazines and perceive it more emotionally, has been experimentally tested.

The article highlights the titles of the most popular modern Ukrainian periodicals for primary school children and analyses the compliance of their content with the State Standard of Primary Education of Ukraine. The cycle of research activities to determine the pedagogical potential of children's periodicals for primary school students, which is based on a didactic, game-based approach, is described.

It is proved that the awakening of students' general interest in children's periodicals creates conditions for the identification of their individual abilities, the ability to conduct research observations. Such work allows for an in-depth study of the mental characteristics of students, the study of their intellectual level, and also affects the ethical and aesthetic development of students.

Key words: periodicals, media education, children's magazines, ethical development, aesthetic development, individual abilities.

Стаття надійшла до редакції: 12.04.2025.

Прийнято для публікації: 27.04.2025.